

Päivi Seppälä

TOIMINTAOHJEISTUS YHDISTYSTEN KIRJANPITOON

TOIMINTAOHJEISTUS YHDISTYSTEN KIRJANPITOON

Päivi Seppälä
Opinnäytetyö
2012
Liiketalous
Oulun seudun
ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, taloushallinto

Tekijä: Päivi Seppälä

Opinnäytetyön nimi: Toimintaohjeistus yhdistysten kirjanpitoon

Työn ohjaaja: Leena Yrttiaho

Työn valmistumislukukausi ja – vuosi: kevät 2012 Sivumäärä: 46 + 28
liitesivua

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tiivis toimintaohjeistus yhdistysten kirjanpitoon. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantajana toimii tilitoimisto, joka kehittää parhaillaan yhdistysten kirjanpito-osastoa. Toimeksiantaja haluaa vastata yhdistysten kasvavaan kysyntään ulkoistaa kirjanpito. Tämä johtaa myös henkilöstön lisätarpeeseen, jonka johdosta on noussut tarve teettää toimintaohjeistus, joka toimii apuna tuleville ja nykyisille yhdistyspuolen työntekijöille.

Toimeksiantajalla on olemassa yleinen toimintaohjeistus kirjanpidon tekemiseen. Sen johdosta tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää eroavaisuudet yhdistysten kohdalla yleiseen ohjeistukseen. Painopiste on ollut eroavaisuuksien käsittely kirjanpidon näkökulmasta. Yhdistykset ovat kirjanpitolain mukaan aina kirjanpitovelvollisia, olivatpa ne rekisteröityjä tai rekisteröimättömiä yhdistyksiä.

Opinnäytetyötä tehdessä pyrittiin aluksi kartoittamaan suurimmat erot yhdistyksistä ja niiden kirjanpidosta muihin yhtiömuotoihin verrattuna. Yhdistysten kirjanpitokäytännössä on tiettyjä erityispiirteitä verrattuna muihin yhtiömuotojen kirjanpitoihin. Yleisimmin ne liittyvät tuloslaskelman ja taseen muotoon, taseen omaan pääomaan sisältyviin rahastoihin, avustustuottoihin, varainhankintaan ja lahjoituksiin sekä yleisavustuksiin. Myös yhdistysten verotus poikkeaa muiden yhtiömuotojen verotuksesta. Yhdistysten kohdalla verotuksessa ratkaisevaa on se, onko yhdistys yleishyödyllinen. Yleishyödyllisten yhdistysten verovelvollisuus on muita yhteisöjä suppeampi. Yleishyödyllinen yhdistys ei suoraan ole arvonlisäverovelvollinen ja se voi olla arvonlisäverovelvollinen vain sellaisesta toiminnasta, jota pidetään tuloverolain mukaan veronalaisena elinkeinotulona.

Opinnäytetyön teoriaosuuden pohjalta tuotettu toimintaohjeistus yhdistysten kirjanpitoon sisältää tiiviin ohjeistuksen yhdistyksiin, niiden verotukseen ja kirjanpidollisiin eroihin muihin yhtiömuotoihin verrattuna. Ohjeistuksessa on käsitelty yhdistyksiä verotuksen osalta sekä tulo- että arvonlisäveron näkökulmasta. Tuloslaskelma avataan lukijalle esimerkein. Yhdistyksen tase käsitellään vain siltä osin, kuin se poikkeaa muiden yhtiömuotojen taseesta. Toimeksiantaja on ottanut ohjeistuksen käyttöön ja se julkaistiin toimeksiantajan sisäisessä verkossa, jossa se on helposti päivitettävissä.

Asiasanat: yhdistys, yleishyödyllinen yhdistys, tuloslaskelma, tase, verotus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics

Authors of the thesis: Päivi Seppälä

The title of Bachelor's thesis: Guide to accounting for associations

Year: 2012

Pages + appendices: 46 + 5 (28 pages)

The aim of the Bachelor's thesis was to produce a guide to accounting for associations. The client for this study is an accounting company which is developing an accounting department specialized into associations. Associations are outsourcing their accounting increasingly to accounting companies and the client wants to be able to answer to this demand. This leads to need to produce a guide to associations accounting for new employees.

According to law associations are always accountable no matter if they are registered or unregistered. The main subject of the study was to find differences in accounting between associations and other company types. Main finding was differences in association's profit and loss statement compared to other company types. Another major finding was that association's balance sheet differs partially from balance sheet of other company types. This study presents and explains association's profit and loss statement and balance sheet in detailed level.

It is important if association is a non-profit association. Non-profit associations have lower taxation compared to other company types. Also non-profit associations are not always liable to pay value added tax. They can be liable to pay value added tax only from business activities that are taxable according to income tax act.

The data for this study was collected from literature, Tax Administration, different laws and from Internet. Laws that were referenced are bookkeeping act, income tax act and associations act. The data also contains material from bookkeeping degree and Accounting Standards Boards statements.

The produced guide to accounting for associations is a compact set of instructions that contains an overview about associations, their taxation and differences in bookkeeping compared to other company types. The guide explains association's income taxation and value added taxation in details. Profit and loss statement is presented in concrete examples. Association's balance sheet is covered only in differing parts from other company types. The guide was published in client's intranet and it is being actively used.

Keywords: association, non-profit association, profit and loss statement, balance sheet, taxation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	YHDISTYS.....	8
	2.1 Yhdistyksen hallinto.....	9
	2.2 Yhdistyksen säännöt	10
	2.3 Yleishyödyllinen yhdistys.....	12
3	YHDISTYSTEN KIRJANPITO	14
4	YHDISTYKSEN TULOSLASKELMA	16
	4.1 Varsinainen toiminta.....	17
	4.2 Varainhankinta	19
	4.3 Sijoitus- ja rahoitustoiminta	22
	4.4 Muut erät	23
5	YHDISTYKSEN TASE	25
	5.1 Vastaavaa	25
	5.2 Vastattavaa	28
6	YHDISTYSTEN VEROTUS	32
	6.1 Tuloverotus	33
	6.2 Arvonlisäverotus.....	36
7	TOIMINTAOHJEISTUKSEN TEKEMINEN	39
8	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET	45
	LIITTEET.....	47

1 JOHDANTO

Yhdistykset ovat alkaneet ulkoistaa kirjanpitojaan tilitoimistoille yhä enemmän. Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on yksi niistä tilitoimistoista, joka haluaa vastata kasvavaan kysyntään tarjoamalla yhdistyksille lainmukaista kirjanpitoa sekä erikoisosaamistaan taloushallinnon alalla. Toimeksiantaja kehittää parhaillaan yhdistyskirjanpito-osastoa, mikä johtaa myös henkilöstön lisätarpeeseen. Sen pohjalta on muodostunut tarve luoda uusille yhdistyspuolen kirjanpitäjille toimintaohjeistus yhdistysten kirjanpitoon.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa toimintaohjeistus, joka helpottaa uuden työntekijän perehdyttämistä yhdistyksiin ja toimii apuna jo olemassa oleville yhdistyspuolen kirjanpitäjille. Toimintaohjeistossa on tavoitteena esitellä yhdistyksen kirjanpidossa esiintyviä erityispiirteitä. Ohjeistuksessa tavoitteena on kertoa yhdistyksistä yleisesti, jotta lukija saa kuvan yhdistysten toiminnasta. Pää tavoitteena on yhdistyksen tuloslaskelman sekä taseen esittäminen. Etenkin yhdistysten tuloslaskelma, joka merkittävästi eroaa muiden yhtiömuotojen tuloslaskelmakaavasta, pyritään avaamaan tarkasti lukijalle. Tarkoituksena on käsitellä tuloslaskelmaan liittyvien erien kirjauksia kirjanpitoon sekä yleisesti tuloslaskelman muodostumista. Yhdistysten taseen erityispiirteet pyritään käymään tarkasti mutta tiiviisti läpi.

Ohjeistuksessa on tavoitteena myös yhdistysten verotuksen käsittely tuloverotuksen ja arvonlisäverotuksen näkökulmasta. Ohjeistuksessa pyritään esittelemään tilanteita, joissa yhdistys voi joutua verovelvolliseksi ja tilanteita, jotka eivät ole verotettavaa tuloa yhdistykselle. Tällöin kirjanpitäjä voi helpommin ottaa kantaa yhdistystä ohjeistaessaan verotuksen osalta.

Opinnäytetyön kokonaistavoitteena on tuottaa selkeä ja tiivis toimintaohjeistus yhdistyksiin liittyen, joka täydentää jo olemassa olevaa yleistä toimintaohjeistusta. Juuri jo olemassa olevan yleisen ohjeistuksen vuoksi tässä

opinnäytetyössä tuotetussa toimintaohjeistuksessa pyritään tuomaan esiin vain erot yleiseen ohjeistukseen.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu eri lakien tulkitsemisesta, alan kirjallisuudesta, verohallinnon ohjeista sekä patentti- ja rekisterihallinnon ohjeista. Tietoperustassa tärkeitä lakilähteitä ovat yhdistys-, kirjanpito- sekä tuloverolaki. Myös kirjanpitoasetuksen ja kirjanpitolautakunnan lausuntojen tulkitseminen on osa tietoperustaa. Kirjoitustyötä on helpottanut tekijän osallistuminen yhdistyskoulukseen sekä kokemus käytännön kirjanpitotyöstä.

2 YHDISTYS

Yhdistysten toimintaa säätelevät yhdistyslaki ja yhdistysten säännöt. Yhdistyksen jäsenet toimivat yhteisen aatteen tai hyvän asian puolesta. (Patentti- ja rekisterihallitus 2011, hakupäivä 18.3.2012.) Yhdistystoimintaa voidaan harjoittaa rekisteröitynä yhdistyksenä tai rekisteröimättömänä yhdistyksenä (Vierros, Pöyhönen & Kallio 2010, 26). Rekisteröidyssä yhdistyksessä sen jäsenet eivät henkilökohtaisesti vastaa yhdistyksen velvoitteista, jolloin vastuukysymysten kannalta yhdistystoiminnan harjoittaminen on selkeämpää rekisteröitynä yhdistyksenä (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 1: 6 §; Vierros ym. 2010, 26).

Rekisteröidyssä yhdistyksessä sen nimissä tapahtuvat kaikki toiminta ja päätöksenteko, kun taas rekisteröimättömässä yhdistyksessä niistä vastaavat henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti toimiin osallistuneet henkilöt (Vierros ym. 2010, 26–27). Rekisteröity yhdistys voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia ja se voi olla asianosaisena viranomaisissa kuten esimerkiksi tuomioistuimissa (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 1: 6 §; Vierros ym. 2010, 28).

Rekisteröityjä yhdistyksiä voidaan ryhmitellä esimerkiksi toimialan mukaan. Sosiaalialan yhdistyksissä pääpaino on palvelujen tuottamisella, kun taas harrastustoiminnan yhdistyksissä keskitytään vapaa-ajanviettomahdollisuuksien tarjoamiseen. Ammattiyhdistyksissä ajatuksena on ryhmäetujen ajaminen ja esimerkiksi puolueissa taustalla on yhteiskunnan poliittiseen ja hallinnolliseen päätöksentekoon vaikuttaminen. (Halila & Tarasti 2011, 28.)

Yhdistystä perustaessa, sen tarkoitus ei saa olla lain tai hyvien tapojen vastainen, vaan se tulee perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 1: 1 §). Aatteellisen yhdistyksen perusedellytyksenä on, että sen pyrkimys ei ole voiton tai muun välittömän taloudellisen ansion hankkiminen eikä sen toiminta muutoinkaan ole taloudellista laatua (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 14). Yhdistystä perustaessa sen

säännöt tulee laatia tarkasti ja oikein, sillä ne määrittävät sen, millaista elinkeinoa tai ansiotoimintaa yhdistys saa harjoittaa (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 1: 5 §). Säännöt liitetään perustamiskirjaan, joka perustajien on laadittava. Yhdistyksen perustajia tulee olla vähintään kolme. Mikäli perustajana on luonnollinen henkilö, tulee hänen olla 15 vuotta täyttänyt. Perustajana voi toimia myös toinen yhdistys tai muu rekisteröity oikeushenkilö kuten säätiö. (Vierros ym. 2010, 27; Yhdistyslaki 26.5.1989/503 1: 7 §.)

2.1 Yhdistyksen hallinto

Yhdistyksissä ylintä päätösvaltaa käyttävät sen jäsenet yhdistyksen kokouksessa. Päätösvaltaa voivat käyttää myös yhdistyksen valtuutetut omassa kokouksessaan, mikäli yhdistyksen säännöissä niin määrätään. Jäsenmäärältään suurissa yhdistyksissä päätöksentekojärjestelmä on kolmiportainen; hallitus valmistelee, valtuutettujen kokous lausuu ja yhdistyksen kokous päättää. Kuitenkin yleisempi käytäntö on kaksiportainen päätöksentekojärjestelmä, jossa hallitus valmistelee asiat ja päätöksen tekee yhdistyksen kokous tai valtuutettujen kokous, riippuen mitä säännöissä on määrätty. (Vierros ym. 2010, 30.)

Yhdistyksen ainoa lakisääteinen toimielin on sen hallitus, jonka on huolehdittava siitä, että yhdistyksen kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty. Hallitus edustaa yhdistystä sekä hoitaa käytännön yhdistystoiminnan järjestämisen. Hallituksen toimivalta määräytyy lain, sääntöjen ja tehtyjen päätösten pohjalta eli sillä ei ole samanlaista yleistä toimivaltaa, kuten esimerkiksi osakeyhtiöiden hallituksella. Päätösvalta kuuluu hallitukselle siltä osin, kuin sitä ei ole uskottu yhdistyksen tai valtuutettujen kokoukselle. (Vierros ym. 2010, 28–29; Yhdistyslaki 26.5.1989/503 6: 35 §.)

Hallitukseen tulee kuulua vähintään kolme jäsentä ja hallituksella pitää olla puheenjohtaja, jonka tulee olla 18 vuotta täyttänyt. (Vierros ym. 2010, 28–29; Yhdistyslaki 26.5.1989/503 6: 35 §.) Hallituksen puheenjohtajalla on oikeus

yhdistyksen nimenkirjoitukseen. Nimenkirjoitusoikeus voi lisäksi olla hallituksen jäsenellä, asemansa perusteella muulla henkilöllä tai henkilöllä, jolla on siihen hallituksen erikseen antama henkilökohtainen oikeus. Nimenkirjoitus edellä mainituilla voi olla vain, jos yhdistyksen säännöissä on niin määritetty. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 6: 36 §.)

Mikäli yhdistyksellä ei ole tilintarkastajaa, on sillä oltava toiminnantarkastaja sekä varatarkastaja. Toiminnantarkastajan on oltava luonnollinen henkilö, jolla on riittävä taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus. Toiminnantarkastaja antaa kirjallisen lausunnon tilinpäätöksestä päättävälle yhdistyksen kokoukselle tai valtuutettujen kokoukselle, tarkastettuaan yhdistyksen talouden ja hallinnon. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 6: 35 §, 16.7.2010/678.)

2.2 Yhdistyksen säännöt

Yhdistyksellä on oltava säännöt, jotka ovat itsenäiset ja ne koskevat vain yhdistyksen sisäistä toimintaa. Säännöissä on määrättävä juuri tiettyä yhdistystä koskevista asioista eikä niissä voida viitata jonkin muun yhdistyksen sääntöihin tai mallisääntöihin. Sääntöjen määrittäminen on yhtenä edellytyksenä yhdistyksen rekisteröimiselle. (Halila & Tarasti 2011, 113, 115.)

Yhdistyslaki määrää, mitkä asiat yhdistyksen säännöissä on ainakin oltava. YhdL 2 luvun 8 §:n 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä yhdistyksellä on oltava nimi, joka erottaa yhdistyksen muista rekisterissä olevista yhdistyksistä. Nimi osoittaa yhdistyksen identiteetin, joten se ei saa olla harhaanjohtava. YhdL 2 luvun 8 §:n 2 kohdan mukaan säännöissä on määrättävä yhdistyksen kotipaikasta, jonka on oltava jokin Suomessa oleva kunta. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhdistyksen toiminnan keskus tai toiminta tulisi olla kotipaikaksi nimetyssä kunnassa. Kuitenkin esimerkiksi yhdistystä vastaan nostettu kanne käsitellään sen kotipaikan yleisessä tuomioistuimessa, jonka takia kotipaikaksi kannattaa valita kunta, jossa yhdistys pääasiallisesti toimii.

Yhdistyslaki ei määrää, että yhdistyksen kokoukset tulisi pitää sen kotikunnassa, kuten esimerkiksi osakeyhtiön yhtiökokoukset on pidettävä osakeyhtiölain mukaan yhtiön kotipaikkakunnalla, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. (Halila & Tarasti 2011, 124–125; Vierros ym. 2010, 27–28; Yhdistyslaki 26.5.1989/503 2: 8 §.)

Yhdistyksen säännöissä on YhdL 2 luvun 8 §:n kohdan 3 mukaan määrättävä yhdistyksen tarkoituksesta ja toimintamuodoista. Näitä kahta asiaa ei tule sekoittaa keskenään, vaikka ne liittyvät säännöissä kiinteästi toisiinsa. Tämä sääntökohta on tarkoitus toteuttaa niin, että ensin säännöissä on käytävä ilmi, mitä päämääriä yhdistyksellä on ja sitten se, millaisilla toimintamuodoilla niitä tavoitellaan. Yhdistyksen tarkoitus ei saa olla hyvien tapojen vastainen, yhdistyslain 1 luvun 1 §:n mukaan. Mutta sen ei myöskään tarvitse olla yleishyödyllinen tai ollenkaan hyödyllinen. Yhdistys voi olla siis kannatusyhdistyksen sijaan myös vastustusyhdistys. (Halila & Tarasti 2011, 126–127; Yhdistyslaki 26.5.1989/503 2: 8 §.)

YhdL 2 luvun 8 §:n 4 kohdan mukaan säännöissä on oltava myös määriteltynä yhdistyksen jäsenen velvollisuudesta suorittaa jäsenmaksuja ja muita maksuja (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 2: 8 §). Yhdistyksen jäsenenä voi olla yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö (Vierros ym. 2010, 35). Mikäli varsinaisena toimintana yhdistyksessä on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen, jäsenet voivat olla ainoastaan Suomen kansalaiset ja ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa. Jos rekisteröidyn yhdistyksen jäsenistö täyttää edellä mainitun ehdon, voi sekin olla jäsenenä kyseessä olevaan yhdistykseen. (Suomen patentti- ja rekisterihallitus 2011, hakupäivä 20.3.2012.) Säännöissä tulee selkeästi käydä ilmi, millaisia maksuja jäseniltä peritään. Esimerkiksi perittäviä maksuja voivat olla liittymismaksu, vuotuinen jäsenmaksu tai ainaisjäsenmaksu (Halila & Tarasti 2011, 132).

Säännöissä on määrättävä lukumäärät hallituksen jäsenille, tilintarkastajille sekä toiminnantarkastajille sekä niiden toimikaudet ja se milloin ne valitaan. Myös yhdistyksen tilikausi tulee määrätä säännöissä sekä tilinpäätöksen

vahvistamisajankohta ja ajankohta vastuuvapauden päättämiseksi. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 2: 8 §.)

Säännöissä on määrättävä yhdistyksen kokouksesta, kuten miten ja missä ajassa yhdistyksen kokous on kutsuttava koolle. Säännöissä on oltava myös tieto siitä, miten yhdistyksen varat käytetään, mikäli se purkautuu tai lakkautetaan. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 2: 8 §.)

2.3 Yleishyödyllinen yhdistys

Yleishyödyllinen yhdistys voi olla vain rekisteröity yhdistys. Yhdistyksen tosiasiallinen toiminta on lähtökohtana yleishyödyllisyyden arviointiin. Yleishyödyllisyys ei riipu pelkästään säännöistä, vaan myös siitä, toimiiko yhdistys niiden mukaan. Jotkin kohdat tai maininnat säännöissä saattavat estää yhdistyksen pitämistä yleishyödyllisenä. Esimerkiksi esteenä voi olla se, että yhdistys jakaa jäsenilleen voittoa tai varallisuus jaetaan jäsenille yhdistyksen purkautuessa. Yhdistystä ei voida pitää yleishyödyllisenä myöskään, jos liiketoiminnasta muodostuu liian merkittävä osa toimintaa. (Verohallinto 2011, hakupäivä 24.3.2012.)

Tuloverolain mukaan yhdistys on yleishyödyllinen, sen täyttäessä kolme määritelmää. Ensimmäinen määritelmä on se, että yhdistys toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 1: 22 §). Yleinen hyvä voi olla aineellista, henkistä, siveellistä tai yhteiskunnallista. Jos yhdistys palvelee lähinnä yksityisiä taloudellisia tarkoituksia tai se käyttää osankin varoistaan perustajan tai hänen läheistensä hyväksi, se ei voi olla yleishyödyllinen (Verohallinto 2011, hakupäivä 24.3.2012.) Toinen tuloverolain määritelmä on, että yhdistyksen toiminta ei saa kohdistua vain rajoitettuun henkilöpiiriin (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 1: 22 §). Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että toimintapiiriin tulisi olla rajoittamaton tai hyvin laaja, vaan tarkoituksena on estää tapaukset, joissa yhdistyksellä ei ole tarkoitukseen hankkia uusia jäseniä, vaan pitää jäsenmäärä pienenä (Verohallinto 2011, hakupäivä

24.3.2012). Kolmas yleishyödyllisen yhteisön määritelmä tuloverolain mukaan on se, että yhdistys ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena tai kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 1: 22 §). Taloudellisen edun antamista on esimerkiksi se, että yhdistyksen tarkoituksena on sen jäsenten kustannusten pienentäminen. Yhdistyksen jäsenet voivat kuitenkin saada etuja esimerkiksi jäsenalennuksina, jos edun antaminen liittyy läheisesti yhdistyksen toimintaan ja etu on kohtuullinen tai tavanomainen. (Verohallinto 2011, hakupäivä 24.3.2012.)

Yhdistyksen yleishyödyllisyydellä on vaikutusta sen verotukseen, sillä yleishyödyllisten yhdistysten verovelvollisuus on muita yhteisöjä suppeampi (Vierros ym. 2010, 113). Yleishyödyllisten yhdistysten verotusta käsitellään tarkemmin kappaleessa ”*yhdistysten verotus*”.

3 YHDISTYSTEN KIRJANPITO

Yhdistykset ovat kirjanpitolain mukaan aina kirjanpitovelvollisia (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 1: 1 §). Kirjanpitolautakunnan antamassa lausunnossa käy ilmi, että kirjanpitovelvollisuus koskee myös rekisteröimättömiä yhdistyksiä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, hakupäivä 24.3.2012). Kirjanpidon keskeiset periaatteet ovat kahdenkertainen kirjanpito, hyvä kirjanpitotapa, menon ja tulon kirjaaminen suoriteperusteisesti sekä kirjausten aukoton yhteys tositteesta peruskirjanpitoon ja pääkirjanpitoon sekä pääkirjanpidosta tuloslaskelmaan ja taseeseen. Edellä mainitut kirjanpidon periaatteet ovat kaikille kirjanpitovelvollisille yhtenäiset. (Vierros ym. 2010, 42; Loimu 2010, 110.)

Yhdistysten kirjanpitokäytännössä on tiettyjä erityispiirteitä verrattuna muihin yhtiömuotojen kirjanpitoihin. Yleisimmin ne liittyvät tuloslaskelman ja taseen muotoon, taseen omaan pääomaan sisältyviin rahastoihin, avustustuottoihin, varainhankintaan ja lahjoituksiin sekä yleisavustuksiin. (Vierros ym. 2010, 42.) Näitä käsitellään tarkemmin kappaleessa ”Yhdistyksen tuloslaskelma” ja kappaleessa ”Yhdistyksen tase”.

Kirjanpidossa kirjaamisperuste voi olla joko suoriteperusteinen tai maksuperusteinen. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen ja tulon kirjaamisperusteena suoritteen luovuttaminen. Maksuperusteisessa kirjanpidossa meno ja tulo kirjataan maksuun perustuen ja tällöin ostovelat ja myyntisaamiset on voitava jatkuvasti selvittää. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 2: 3 §.)

Yhdistyksillä voi olla menoja, joihin ei liity tuotannontekijän vastaanottamista, ja tuloja, joihin ei liity suoritteen luovuttamista. Tällaiset vastikkeettomat avustukset kirjataan, kun tulo on saatu lopullisesti, ja lahjoitukset, kun antaja on tehnyt lopullisen päätöksen lahjoituksen antamisesta ja lahjoituksen vastaanottaja hyväksyy sen. Vastikkeettomat menot kirjataan, kun lopullinen

päätös menon maksamisesta on tehty ja saajalle on ilmoitettu esimerkiksi myönnetystä apurahasta tai annettavasta lahjoituksesta. (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 19–20.)

Kirjanpidossa kirjausten on aina perustuttava päivättyyn ja numeroituun tositteeseen, joka todentaa liiketapahtuman. Menotositteesta tulee käydä ilmi vastaanotettu tuotannontekijä ja tulotositteesta luovutettu suorite. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 2: 5 §.) Yhdistyksillä tulon ja menon välinen yhteys on usein epäselvempää, kuin esimerkiksi kaupallisella yhteisöllä, johtuen muun muassa vastikkeettomista menoista ja tuloista. Tällöin tositteesta on käytävä ilmi, miten maksettu meno liittyy yhdistyksen toimintaan. (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 23.) Tilanteessa, jossa kirjauksen perusteeksi ei saada ulkopuolisen antamaa tositetta, voi kirjanpitovelvollinen itse laatia tositteen, joka tulee olla asianmukaisesti varmennettu (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 2: 5 §).

Kirjanpitoaineisto tulee säilyttää niin, että tositteiden ja kirjausten välinen yhteys voidaan vaikeuksitta todeta. Kirjanpitoaineisto tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Kirjanpitokirjat ja käyttöaikaa koskevin merkinnöin varustettu tililuettelo tulee säilyttää 10 vuotta tilikauden päättymisestä. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 2: 10 §.)

4 YHDISTYKSEN TULOSLASKELMA

Kirjanpitoasetuksen mukaan yhdistyksen tuloslaskelma laaditaan järjestökaavan mukaan (Liite 1). Yhdistyksen tuloslaskelma sisältää järjestökaavan mukaisesti neljä eri osa-aluetta. Ne koostuvat yhdistyksen varsinaisesta toiminnasta, varainhankinnasta, sijoitus- ja rahoitustoiminnasta sekä satunnaisista eristä. (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §.) Tyypillistä on kuitenkin esittää yhdistysten tuloslaskelma kirjanpitolautakunnan ohjeen mukaan, jossa satunnaisten erien jälkeen ovat omana ryhmänään yleisavustukset, tilikauden tulos, tilinpäätössiirrot sekä tilikauden yli-/alijäämä (Liite 2; Lilja & Salmi 2007, 61).

Tuloslaskelmassa varsinainen toiminta sisältää tuottoja, joita voivat esimerkiksi olla tietyille projekteille tai hankkeelle myönnetyt projekti- ja erillisavustukset. Lisäksi varsinaisessa toiminnassa esitetään kulut, kuten henkilöstökulut, poistot ja muut kulut. Tuloslaskelmassa varainhankintaan sisältyvät tuotot koostuvat yleensä keräyksistä, myyjäisistä, arpajaisista, jäsenmaksuista ja saaduista lahjoituksista. Varainhankintaan sisältyvät kulut koostuvat esimerkiksi erilaisten keräyskampanjoiden kuluista tai varainhankinnan käytössä olevien tilojen kuluista. Tuloslaskelman sijoitus- ja rahoitustoimintaan sisältyvät tuotot voivat koostua esimerkiksi korko-, osinko- tai vuokratuotoista ja siihen sisältyvät kulut taas esimerkiksi korkokuluista tai vastikkeista. Satunnaiset erät sisältävät nimensä mukaan satunnaisia tuottoja ja kuluja. Yhdistyksen tuloslaskelmassa satunnaisten erien jälkeen esitetään yleisavustukset ja sen jälkeen tilikauden tulos, tilinpäätössiirrot sekä tilikauden yli- tai alijäämä. (Vierros ym. 2010, 43, 46, 53, 58.)

4.1 Varsinainen toiminta

Yhdistyksen varsinainen toiminta on sen säännöissä mainitun tarkoituksen toteuttamista. Tuloslaskelman varsinaisessa toiminnassa esitetään näin ollen yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan kulut. Varsinaisen toiminnan kulut tulee jaotella tuloslaskelmassa henkilöstökuluihin, poistoihin ja muihin kuluihin. (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §.) Henkilöstökuluissa saa olla mukana vain ennakonpidätyksen alaiset palkat ja niihin verrattavat kulut sekä niiden lakisääteiset sivukulut (Perälä ym. 2010, 59). Niihin ei siis saa sisällyttää esimerkiksi henkilökunnan koulutuskuluja, vaan ne esitetään varsinaisen toiminnan muissa kuluissa. Muiden kulujen ryhmää tulee avata liitetiedoissa, jos sitä ei avata jo tuloslaskelmassa. (Vierros ym. 2010, 46.)

Varsinaisessa toiminnassa voi olla myös tuottoja kuten tietyille projekteille myönnetty projektiavustus tai jollekin hankkeelle myönnetyt erillisavustukset (Perälä ym. 2010, 58). Tuotoissa voi myös olla erilaisia palvelumaksuja tai käyttökorvauksia (Vierros ym. 2010, 46). Myös liiketoiminnan tuotot voidaan esittää varsinaisen toiminnan tuotoissa, mikäli liiketoiminta palvelee juuri varsinaisen toiminnan toteuttamista (Perälä ym. 2010, 63). Lähtökohtaisesti varsinaisen toiminnan kulut ylittävät niiden tuotot, kun kyseessä on voittoa tavoittelematon aatteellinen yhdistys. (Vierros ym. 2010, 46.)

Varsinaisen toiminnan kulut ja tuotot on eriteltävä toiminnanaloittain joko tuloslaskelmassa tai sen liitteenä, huomioiden toiminnan laatu ja laajuus (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §). Jos varsinaisen toiminnan kulut esitetään toiminnanaloittain tuloslaskelmassa, tulee toiminnoille kohdistettavaksi toiminnanalan välittömät kulut, usealle toiminnanalalle kohdistuvat kulut sekä yhteiskulut. Välittömiin kuluihin voivat kuulua esimerkiksi henkilöstö-, postitus-, kokous-, matka-, projekti- ja materiaalihankintakulut, jotka ovat tietyn toiminnon suoraan aiheuttamia kuluja. Usealle toiminnanalalle kohdistuvia kuluja voivat olla esimerkiksi yhteisen tilan siivous-, vuokra- ja sähkökulut. Yhteiskuluihin voi esimerkiksi kuulua hallinnon ja johdon henkilöstökulut, vakuutukset tai ulkopuoliset palvelut. Kulujen kohdistaminen toiminnoille voidaan tehdä joko

kirjanpidon tilien kautta tai kustannuspaikkakirjausten kautta. (Vierros ym. 2010, 47.)

Yhteiskulut ovat kaikkien toiminnanalojen yhteisiä kuluja (Perälä ym. 2010, 59). Niitä ei voida välittömästi kohdistaa millekään toiminnanalalle, joten ne tulee jakaa eri toiminnoille tilinpäätöksessä (Vierros ym. 2010, 47). Yhteiskulujen jakaminen toiminnanaloille, antaa tuloslaskelmasta informatiivisemman kuvan (Perälä ym. 2010, 59). Osa yleiskuluista voidaan kuitenkin luontevasti vyöryttää toiminnanaloille, jolloin se esitetään yleiskulujen lopuksi rivillä ”*siirretty toiminnanalalle*”. Vastaavasti toimintojen kuluissa esitetään rivi ”*osuus yhteiskuluista*”. (Vierros ym. 2010, 47.)

Tuloslaskelma/varsinainen toiminta

Leiritoiminta

Tuotot

Projektiavustukset

Muut tuotot

Kulut

Henkilöstökulut

Poistot

Muut kulut

Osuus yhteiskuluista

Julkaisutoiminta

Tuotot

Tilaustuotot

Ilmoitustuotot

Kulut

Henkilöstökulut

Poistot

Muut kulut

Osuus yhteiskuluista

Yhteiskulut

Henkilöstökulut

Poistot

Muut kulut

Siirretty toiminnanalalle

Kulujäämä

KUVIO 1. Esimerkki varsinaisen toiminnan esittämisestä tuloslaskelmassa
(Vierros ym. 2010, 49)

4.2 Varainhankinta

Yhdistyksen tuloslaskelmassa varsinaisen toiminnan jälkeen esitetään yhdistyksen varainhankinta. Varainhankinnalla yhdistykselle pyritään hankkimaan varoja varsinaisen toiminnan rahoittamiseen. Yleisimpiä varainhankinnan keinoja ovat erilaiset keräykset, myyjäiset ja arpajaiset. Tuotto koostuu myös jäsenmaksuista, saaduista lahjoituksista sekä testamenttilahjoituksista. (Perälä ym. 2010, 63; Vierros ym. 2010, 53.)

Varainhankinnasta voi aiheutua myös kuluja, joita ovat esimerkiksi erilaisten keräyskampanjoiden kulut tai testamenttien hoidosta aiheutuvia kuluja. Varainhankinnan kuluihin kirjataan tuloslaskelmalla myös varainhankinnan käytössä olevien tilojen kulut sekä varainhankintaa hoitavan henkilön palkkakulut. (Vierros ym. 2010, 53.)

Liiketoiminnan tuotot ja kulut voidaan esittää varainhankinnassa, jos yhdistys harjoittaa liiketoimintaa nimenomaan varainhankintatarkoituksessa. Eli se rahoittaa liiketoiminnan tuotoilla varsinaista aatteellista toimintaa. (Perälä ym. 2010, 63.)

Yhdistykset hankkivat usein varoja rahankeräyksillä, jota säätelee rahankeräyslaki. Esimerkiksi rahankeräystä ovat lipaskeräykset, puhelinkeräykset, lahjoituspyynnöt yleisölle, julkiset hyväntekeväisyystilaisuudet sekä sähköiset varainhankinnan muodot kuten Internet (Vierros ym. 2010, 56). Rahankeräys on toimintaa, jossa kerätään vastikkeetta rahaa yleishyödyllisiin tarkoituksiin yleisöön vetoamalla. Vastikkeeksi rahan lahjoittajalle saa antaa ainoastaan keräyksen tai kerääjän keräystunnuksen, jolla ei ole taloudellista arvoa. Esimerkiksi se voi olla tarra. (Rahankeräyslaki 31.3.2006/255, 3 §.) Yhdistyksen täytyy siis olla rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys, että se voi saada rahankeräysluvan. Kirjanpidossa keräyksiä kannattaa seurata omilla tileillään tai kustannuspaikoillaan, sillä se helpottaa tilityksen tekemistä lupaviranomaisille. Tilitys tulee tehdä puolen vuoden sisällä keräyksestä ja siitä tulee käydä ilmi keräyksen tuotot ja kulut sekä keräyksen nettotuotto ja sen käyttö. Keräykselle tulee avata oma pankkitili, jossa ei saa olla muita kuin

rahankeräykseen liittyviä tapahtumia. (Rahankeräyslaki 31.3.2006/255, 17 §, 21 §; Vierros ym. 2010, 56; Loimu 2010, 130–131.)

Yhdistyksen varainhankinnan keinoina ovat usein myös arpajaiset, joita säätelee arpajaislaki. Arpajaiset voivat olla tavara-, pien- tai miniatyyriarpajaiset. Tavara-arpajaisiin tarvitaan aina lupa ja ne järjestetään usein arpajaistoimiston avulla. Tavara-arpajaisista tulee laatia tilitys luvan myöntäneelle viranomaiselle. Pienarpajaisilla tarkoitetaan tavara-arpajaisia, joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuvat samassa tilaisuudessa ja arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 2 000 euroa. Niiden pitoon yhdistys ei tarvitse erikseen lupaa. Miniatyyriarpajaiset ovat vieläkin pienemmät eikä niidenkään järjestämiseen tarvita erillistä lupaa. Ne ovat muilta osin samanlaiset arpajaiset kuin pienarpajaiset mutta arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 500 euroa. (Loimu 2010, 128–130.)

Tuloslaskelmassa varainhankintaan voidaan kirjata myös yhdistyksen yrityksiltä saamat sponsorituotot. Ne voivat olla rahaa, tavaraa tai palveluita. Sponsoroidun tuoton ollessa tavaraa tai palveluita, puhutaan yleisesti barter-sopimuksista. Barter-sopimukset ovat tyypillisiä urheiluyhdistyksissä. Esimerkiksi urheiluvälinevalmistaja voi lahjoittaa urheilujoukkueelle urheiluvarusteita ja samalla saa näkyvyyttä omille tuotteilleen. Nämä sopimukset muodostavat joskus merkittävän osan yhdistyksen toiminnan rahoituksesta, jolloin ne on perusteltua esittää kirjanpidossa. Tuottojen arvo voi perustua arvioon tai sponsorilta saatuun tietoon. Se kirjataan tuloslaskelman varainhankintaan ja vastatilinä käytetään sitä tiliä, jolle tavarat tai palvelut olisi kirjattu, jos ne olisi hankittu yhdistyksen omilla varoilla. (Vierros ym. 2010, 54–55.)

Jäsenmaksutuotot esitetään varainhankinnan pääryhmässä ja niiden saamisten kirjaamisessa tulee noudattaa erityistä varovaisuutta. Juuri varovaisuuden nojalla jäsenmaksutuotot käsitelläänkin usein kassaperusteisesti. Kuitenkin esimerkiksi ammattiliitoissa on yleistä, että jäsenmaksut jaksetaan sille tilikaudelle, minkä tuottoja ne oikeasti ovat, kirjaamalla ne tuottoihin ja myyntisaamisiin tilinpäätöksessä. Jäsenmaksujen yhteydessä voidaan periä

samalla esimerkiksi työttömyyskassan tai piirijärjestön jäsenmaksut, jotka tilitetään sellaisenaan eteenpäin. Tällöin jäsenmaksut voidaan esittää tuloslaskelmassa varainhankinnassa omina erinään. (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 40–41; Vierros ym. 2010, 57; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, hakupäivä 27.3.2012.)

VARAINHANKINTA

Jäsenmaksutuotot

Jäsenmaksutuotot (brutto)

Ammattiosastojen/Piirien jäsenmaksuosuus

Työttömyyskassan jäsenmaksuosuus

(Sääntömääräiset jäsenmaksuun liittyvät rahansiirrot)

KUVIO 2. Jäsenmaksujen esittäminen varainhankinnassa (Perälä ym. 2010, 41)

Yhdistys voi saada lahjoituksena muun muassa rahaa, osakkeita, kiinteistöjä, muuta omaisuutta tai esimerkiksi työsuorituksia (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 28). Kirjanpitolautakunnan (KILA 1328/1995) antaman lausunnon mukaan, saadut lahjoitukset kirjataan saajan kirjanpitoon tuloksi todennäköisen luovutushinnan määräisenä (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011, hakupäivä 26.3.2012). Oikea ajankohta lahjoituksien kirjaamiselle on silloin, kun lahjoituksen antaja on tehnyt lopullisen päätöksen lahjoituksen antamisesta ja lahjoituksen vastaanottaja on sen hyväksynyt (Perälä, Lilja & Salmi 2010, 28). Lahjoitus on yleensä kertaluonteinen ja se voi tulla yhdistykselle yllättäen. Joskus lahjoituksiin voi liittyä sen antajan puolesta erityismääräyksiä. Esimerkiksi antaja voisi määritellä lahjoituksen tietyn projektin toteuttamista varten. Tällöin lahjoitus on ensin tuloutettava tuloslaskelmassa ja sen jälkeen se voidaan rahastoida, eli siirtää taseen vastattavaa puolelle rahastoon. (Vierros ym. 2010, 54, 71.)

4.3 Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Yhdistyksen tuloslaskelmassa varainhankinnan jälkeen esitetään sijoitus- ja rahoitustoiminta. Niiden kulut ja tuotot voidaan esittää tuotto- ja kuluerien yhteissummana, kirjanpitoasetuksen mukaisen tuloslaskelmakaavan mukaan (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339, 3 §). Yksittäisten tuotto- ja kuluerien ollessa olennaisesti merkittäviä, olisi ne syytä esittää yksityiskohtaisemmin eriteltynä (Vierros ym. 2010, 58). Alla oleva kuvio havainnollistaa sijoitus- ja rahoitustoiminnan esittämistä tuloslaskelmassa.

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Tuotot

- Korkotuotot
- Osinkotuotot
- Vuokratuotot
- Arvonlennusten palautukset
- Muut tuotot
- Tuotot yhteensä

Kulut

- Korkokulut
- Vastikkeet
- Arvonalentumiset
- Muut kulut
- Kulut yhteensä

Kulujaämä

KUVIO 3. Esimerkki sijoitus- ja rahoitustoiminnan esittämisestä tuloslaskelmassa (Perälä ym. 2010, 65; Vierros ym. 2010, 58)

Sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottoja voivat olla esimerkiksi myyntivoitot sekä saadut osinko-, vuokra- ja korkotuotot, jotka syntyvät omakatteisille rahastoille sen katteena olevasta omaisuudesta. Omakatteisilla rahastoilla tarkoitetaan rahastoja, joiden osalta lahjoittaja tai testamentinantaja edellyttää, että saadut varat on pidettävä erillään yhdistyksen muista varoista. (Perälä 2010, 31, 34.)

Sijoitus- ja rahoitustoiminnan kuluja voivat olla esimerkiksi omaisuudesta aiheutuneet erilliskulut, joita voivat olla muun muassa maksetut yhtiövastikkeet, toimintaa varten otettujen lainojen korot, sijoitusomaisuudesta maksetut verot ja sijoitusomaisuuden poistot (Perälä ym. 2010, 64.) Myös omaisuuden myyntitappiot ja tehdyt arvonalennukset ovat sijoitus- ja rahoitustoiminnan kuluihin kirjattavia eriä. (Vierros ym. 2010, 58.)

Yhdistyksillä voi olla sijoitusomaisuutta, jonka markkina-arvo voi vaihdella vuosittain voimakkaasti. Sijoituksista voidaan tehdä arvonalennus, jonka kulut esitetään tuloslaskelmalla sijoitus- ja rahoitustoiminnan kuluissa, joko omalla rivillään tai sisällyttäen se muihin kuluihin. Arvonalennus voidaan myös palauttaa, mikäli se osoittautuu aiheettomaksi. Tällöin sen tuotto esitetään sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuotoissa samalla tavalla kuin kulutkin. (Vierros ym. 2010, 58–59.)

4.4 Muut erät

Järjestökaavan mukaisessa tuloslaskelmassa viimeisenä esitetään satunnaiset erät, yleisavustukset sekä tilinpäätössiirrot (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §). Satunnaisilla erillä tarkoitetaan tuottoja ja kuluja, jotka poikkeavat yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta ja jotka ovat kertaluonteisia ja suuruudeltaan olennaisia (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4:2 §). Esimerkiksi usealta vuodelta takautuvasti saatu arvonalisäpalautus kirjattaisiin tuloslaskelmalla satunnaisiin tuottoihin. Satunnaisiin kuluihin kirjattaisiin esimerkiksi jonkin toiminnon lopettamisesta aiheutunut olennaisen suuruinen kertakustannus. (Vierros ym. 2010, 62.)

Yhdistyksen yleisavustukset, kuten valtionavustukset, ovat usein sellaisia, joita ei ole saatu tiettyyn projektiin tai erityiskohteeseen. Tällöin ne on saatu yleisesti yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan toteuttamiseen. Ne tulee esittää tuloslaskelman loppuosassa juuri sen takia, että avustuksen käyttö ja sen jakautuminen eri toiminnoille on yhdistyksen itsensä päätettävissä. (Vierros ym.

2010, 62.) Yleensä yleisavustukset jaksotetaan kirjanpidossa sille kaudelle, mille ne on saatu (Perälä ym. 2010, 39).

Yhdistyksen tilinpäätössiirrot esitetään viimeisenä tuloslaskelmassa. Niihin voivat kuulua poistoeron muutos, vapaaehtoisten varausten muutos sekä sidottujen rahastojen muutokset. Yhdistyksillä kuitenkin harvemmin on poistoeroja tai vapaaehtoisia varauksia, koska ne liittyvät verotuksellisiin eriin. Sidottujen rahastojen muutoksia yhdistyksillä voi olla, kuten sidotun rahaston pääoman muutos, joka esitetään tuloslaskelmassa ennen tilikauden yli- tai alijäämää. (Vierros ym. 2010, 63.)

5 YHDISTYKSEN TASE

Yhdistyksen tasekaava on kirjanpitoasetuksessa esitetty kaikille kirjanpitovelvollisille tarkoitettu tasekaava (Liite 3). Yhdistyksen taseessa on kuitenkin esitettävä erikseen sellaiset varat tai sellainen pääoma, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin. Pienet kirjanpitovelvolliset voivat laatia taseen lyhytmuotoisena. (Liite 4; Perälä ym. 2010, 69.) Kirjanpitolaki määrittelee pienet kirjanpitovelvolliset liikevaihdon, taseen loppusumman ja palveluksessa olevan henkilöstömäärän perusteella (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1339, 3:9 §).

Yhdistyksillä voi olla taseessa merkittäviäkin tase-eriä, jotka tulisi esittää omana eräänään oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Esimerkiksi erilaiset saamiset, kuten saamiset jäsenmaksuista, avustuksista tai saadut avustusennakot, voitaisiin esittää erillään niiden ollessa merkittäviä. Myös sijoitusomaisuus voidaan esittää erillään käyttöomaisuudesta sen antaessa oikeamman kuvan yhdistyksen varoista. (Perälä ym. 2010, 73.)

Yhdistyksillä ei yleensä ole alkupääomaa lainkaan, vaan ensimmäiset varat saadaan esimerkiksi jäsenmaksuista. Yhdistyksillä voi koostua niin kutsuttua toimintapääomaa sen toiminnan ylijäämistä. (Vierros ym. 2010, 64.)

5.1 Vastaavaa

Taseen vastaavaa puolella erät jaetaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin niiden käyttötarkoituksen perusteella. Pysyviin vastaaviin kuuluvat sellaiset erät, jotka tuottavat tuloa useana tilikautena. Muut erät kuuluvat vaihtuviin vastaaviin. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4: 3 §.) Yhdistykset eivät lähtökohtaisesti hanki hyödykkeitä saadakseen tuloja, vaan pääosin aatteellisen toiminnan toteuttamista varten tai säästääkseen sen menoja. Pitkävaikutteisina menoina ne kuitenkin katsotaan kuuluvan pysyviin vastaaviin. (Perälä ym. 2010, 78.)

Pysyvien vastaavien aineettomina hyödykkeinä esitetään taseessa kehittämismenot, aineettomat oikeudet, liikearvo, muut pitkävaikutteiset menot sekä näitä eriä koskevat ennakkomaksut. Yhdistyksillä on harvoin taseeseen aktivoitavia kehittämismenoja tai liikearvoa. Aktivoitavia aineettomia oikeuksia yhdistyksellä voisi olla esimerkiksi vastikkeellisesti hankittuja tai lahjoituksina saatuja patentteja tai tekijän- ja kustannusoikeuksia. Muita pitkävaikutteisia menoja ovat esimerkiksi osakehuoneiston perusparannusmenot. (Perälä ym. 2010, 81.)

Pysyviin vastaaviin kuuluvan aineellisen omaisuuden hankintameno sisältää hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuvat muuttuvat menot (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4: 5§). Hankintameno aktivoidaan ja kirjataan kuluksi suunnitelman mukaan poistoina sen vaikutusaikanaan (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 5:5§). Yhdistyksillä ei ole pakko olla poistosuunnitelmaa, vaan se saa poistaa pysyvien vastaavien hankintamenon vaikutusaikana ilman ennalta laadittua suunnitelmaa (Perälä ym. 2010, 81).

Maa- ja vesialueista ei yleensä tehdä poistoja, koska ne ovat kulumatonta omaisuutta. Mikäli yhdistyksellä kuitenkin on taseessaan maa-alueiden vuokraoikeuksien hankintamenoja, tulisi ne lähtökohtaisesti poistaa niiden vuokra-aikanaan. Rakennukset ja rakennelmat kirjataan kuluiksi poistoina, kun niiden hankintamenot aktivoidaan taseeseen. Mikäli niiden hankintaan on saatu avustusta, tulee sen määrä vähentää rakennusten tai rakennelmien hankintamenosta. Samoin myös koneiden ja kalusteiden hankintamenot aktivoidaan ja kirjataan poistoina kuluiksi. Taseessa oleva kirjanpitoarvo on menojäännös, eli hankintamenon ja poistojen erotus. (Perälä ym. 2010, 82.)

Yhdistyksillä on usein sijoitusomaisuutta, joka kuuluu taseessa pysyvien vastaavien ryhmään. Yhdistys voi saada sijoitusomaisuutta, joka ei suoraan palvele sen varsinaista toimintaa, vaan sen tuotto käytetään varsinaisen toiminnan rahoittamiseen. Esimerkiksi yhdistys on voinut saada sijoitusomaisuutta lahjoituksena tai testamentilla. Näiden sijoitusten määrän

ollessa merkittävä, voi olla syytä esittää sijoitusomaisuus erillään varsinaista toimintaa palvelevasta omaisuudesta. (Perälä ym. 2010, 83.)

Yhdistyksillä voi olla sellaisia varoja, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin. Nämä varat tulee esittää taseessa omana ryhmänään. (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339, 1: 6 §.) Esimerkiksi tällaisia ovat omakatteisten rahastojen varat (Perälä ym. 2010, 89–90). Niillä tarkoitetaan esimerkiksi lahjoitus- tai testamenttituloista muodostettua rahastoa, jonka varat ovat lahjoittajan tai testamentinantajan toivomuksesta pidettävä erillään yhdistyksen muista varoista (Vierros ym. 2010, 73). Alla oleva kuvio havainnollistaa omakatteisen rahaston esittämistä taseen vastaavaa puolella.

TASE

Vastaavaa

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet

Sijoitukset

OMAKATTEISEN RAHASTON VARAT

Osakkeet

Pankkisaamiset

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Saamiset

Rahoitusarvopaperit

Vastaavaa yhteensä

KUVIO 4. Esimerkki omakatteisen rahaston esittämisestä taseessa (Vierros ym. 2010, 82)

Kirjanpitolain mukaan vaihto-omaisuudella tarkoitetaan sellaisinaan tai jalostettuina luovutettavaksi tai kulutettavaksi tarkoitettuja hyödykkeitä (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4: 4 §). Yhdistyksillä vaihto-omaisuudessa voitaisiin esittää esimerkiksi varainhankinnassa käytettävien myytäväksi

hankittujen hyödykkeiden hankintamenot tai esimerkiksi myytäväksi hankittujen opaskirjasten hankintamenot. Yhdistyksillä on kuitenkin harvoin merkittävää vaihto-omaisuutta. (Perälä ym. 2010, 90.)

Kirjanpitolain mukaan saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 5: 2 §). Saamiset, jotka kuuluvat esitettäväksi vaihtuvissa vastaavissa, tulee esittää niin, että pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset saamiset esitetään erikseen (Perälä ym. 2010, 91). Saaminen on pitkäaikaista, jos se erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua, muutoin se on lyhytaikaista saamista (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4: 7 §). Yhdistyksillä saamisten osalta tulee noudattaa erityistä varovaisuutta jäsenmaksusaamisten kirjaamisessa, varsinkin tilinpäätöksessä. Yleensä tilinpäätökseen kirjataan vain varmat jäsenmaksusaamiset. Yhdistys voi kuitenkin myös kirjata kaikki maksamatta olevat jäsenmaksut sekä arvioida ja kirjata todennäköisten luottotappioiden määrän. (Perälä ym. 2010, 91.)

Rahoitusomaisuuteen kuuluvat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, 4: 4 §). Lainasaamiset yhdistyksen rahoitusomaisuuteen voivat syntyä esimerkiksi varsinaiseen toimintaan liittyvästä velaksiannosta (Perälä ym. 2010, 92).

5.2 Vastattavaa

Yhdistysten ensimmäisen tilikauden oma pääoma syntyy yleensä tilikauden ylijäämän perusteella. Yhdistyksillä ei siis ole varsinaista alkupääomaa ollenkaan. Ylijäämää, eli tilikauden tuottojen ja kulujen erotusta, nimitetään taseessa nimikkeellä *"edellisten tilikausien ylijäämä"*. Siitä voidaan käyttää myös muita nimikkeitä, kuten *"toimintapääoma"*. (Perälä ym. 2010, 94.)

Sellaiset pääomat, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin, tulee esittää taseessa erikseen (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339, 1: 6§). Esimerkiksi

tällaisia määrätarkoitukseen sidottuja rahastoja voi syntyä lahjoituksena saaduista varoista, joihin lahjoittaja on asettanut rajoituksia varojen käytölle. Sidotut rahastot jaetaan omakatteisiin sekä muihin rahastoihin. Niitä nimitetään omakatteisiksi rahastoiksi silloin, kun niiden osalta on määriteltä, että lahjoitetut varat on käytettävä määrätarkoitukseen ja lisäksi varat on pidettävä erillään yhdistyksen muista varoista. Muita sidottuja rahastoja ne ovat silloin, kun niiden varoja ei pidetä erillään yhdistyksen muista varoista. Käytännössä sidotut rahastot tarkoittavat samaa kuin oma pääoma eikä niitä lähtökohtaisesti voida perustaa omien hallintoelinten päätöksellä. Niiden esityspaikka taseessa on heti oma pääoma -erän jälkeen. Kun tarkoitus, jota varten sidottu rahasto on perustettu, on toteutettu, voidaan rahasto purkaa. (Perälä ym. 2010, 31, 94; Perälä & Perälä 2003, 170; Vierros ym. 2010, 71; Lilja & Salmi 2007, 30.) Alla oleva kuvio havainnollistaa omakatteisen rahaston esittämisestä taseen vastattavaa puolella.

TASE

Vastattavaa

OMA PÄÄOMA

Sidotut rahastot

 Omakatteiset rahastot

 Muut sidotut rahastot

Vapaat rahastot

Edellisen tilikaudien yli-/alijäämä

Tilikauden yli-/alijäämä

VIERAS PÄÄOMA

Vastattavaa yhteensä

KUVIO 5. Esimerkki omakatteisen rahaston esittämisestä taseessa (Vierros ym. 2010, 82)

Yhdistyksen taseessa voi olla myös niin kutsuttuja vapaita rahastoja. Niitä voidaan muodostaa yhdistyksen omien hallintoelinten päätöksellä. Ne ovat käytännössä yhdistyksen tuloksen kautta muodostunutta pääomaa. Yhdistys voi halutessaan kattaa tietyt tilikauden kulut vapaasta rahastosta. Tällöin nämä

kulut otetaan ensin huomioon tilikaudelta vahvistettavaan ali- tai ylijäämään ja tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen voidaan tehdä rahastosiirto. Vapaisiin rahastoihin tehtävät siirrot ovat yleensä siirtoja ylijäämistä kertyneestä pääomasta eli ne tehdään oman pääoman sisäisinä siirtoina, jolloin ne eivät vaikuta tulokseen. Vapaiden rahastojen esityspaikka taseessa on sidottujen rahastojen jälkeen. Ne voidaan purkaa saman hallintoelimen päätöksellä, joka sen perustamisestakin on päättänyt. (Vierros ym. 2010, 90–91; Perälä ym. 2010, 32, 96; Lilja & Salmi 2007, 30, 39.)

Taseen vastattavaa puolella tilinpäätössiirtojen kertymä koostuu poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista. Poistoerolla tarkoitetaan sitä, että kirjanpidossa tehdään suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi ylimääräisiä poistoja, jolloin syntyy ylipoistoa. Yhdistys voi tehdä vapaaehtoisen varauksen tilinpäätöksessä, mutta se edellyttää verotuksellista syytä. Myös poistoero syntyy yleensä verotuksellisesta syystä. Tämän vuoksi yhdistyksillä on harvoin taseessa poistoeroa ja vapaaehtoisia varauksia. (Perälä ym. 2010, 96; Vierros ym. 2010, 63; Lilja & Salmi 2007, 41.)

Pakollisiin varauksiin taseessa kuuluvat eläkevaraukset, verovaraukset ja muut pakolliset varaukset. Yhdistyksellä pakollisiin varauksiin tulee esimerkiksi kirjata tilikauden aikana suoritettu keräys, joka on kerätty tiettyyn tilikauden jälkeen toteutettavaan projektiin, johon yhdistys on sitoutunut keräyslupahakemuksessa (Lilja & Salmi 2007, 117; Perälä ym. 2010, 97).

Vieras pääoma tulee jakaa taseessa lyhyt- ja pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan (Perälä ym. 2010, 98). Velat, jotka on maksettava vuoden kuluessa tilinpäätöspäivästä, ovat lyhytaikaisia. Pitkäaikaista on siis velka, joka erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.) Yhdistyksillä ei useinkaan ole vierasta pääomaa, koska ne toimivat usein lähes täysin tulorahoituksen turvin (Perälä ym. 2010, 98).

Taseen vastattavaa puolella tulee esittää saadut ennakot, jotka ovat yleensä suoritteiden tilauksista saatuja suorituksia, jotka on maksettu ennen tavarantoimitusta. Niiden jälkeen taseessa esitetään ostovelat ja muut velat.

Ostovelat syntyvät tuotannontekijöiden ostoista. Muita velkoja yhdistyksellä voivat olla esimerkiksi keskusjärjestöiltä, piirijärjestöiltä tai avustajilta saadut velat sekä mahdollinen arvonlisäverovelka. Myös veroihin ja sosiaaliturvaan liittyvät velat esitetään muissa veloissa. (Lilja & Salmi 2007, 119; Perälä ym. 2010, 99.)

Taseen siirtovelkoihin kuuluvat tuloennakot ja meno jäämät. Esimerkiksi siirtovelkoja voivat olla lomapalkat, joita ei ole vielä maksettu tai esimerkiksi maksamattomat korkokulut. (Perälä ym. 2010, 99.)

6 YHDISTYSTEN VEROTUS

Yhdistysten verotuksessa merkittävää on se, onko yhdistys yleishyödyllinen. Yleishyödyllisyys määritellään tuloverolaissa. Määritelmien lisäksi yhdistyksen tosiasiallinen toiminta tulee vastata yhdistyksen sääntöjen mukaista tarkoitusta. (Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012). Mikäli yhdistys ei ole yleishyödyllinen tuloverolain edellyttämällä tavalla, on se yleisesti tulo- ja arvonlisäverovelvollinen. Verotuksessa yleishyödyllisyys tarkoittaa käytännössä sitä, että yleishyödyllinen yhdistys ei maksa saamistaan tuloista veroa samassa laajuudessa kuin muut toiminnastaan tuloa saavat yhteisöt. (Talari 2010, 7, 13.)

Ratkaisu yleishyödyllisyydestä tehdään aina kokonaisarvioinnin perusteella, vaikka se onkin verovuosi-kohtainen. Siinä huomioidaan yhdistyksen toiminta useamman vuoden ajalta. Rekisteröimätön yhdistys ei voi olla verotuksessa yleishyödyllinen, koska se ei tuloverolain mukaan ole yhteisö. Sitä pidetään verotuksessa yhtymänä, joten sen tulo verotetaan sen osakkailla. (Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllinen yhdistys maksaa tuloveroa sen saamasta elinkeinotulosta sekä omistamistaan kiinteistöistä saamistaan tuloista. Kiinteistötulo on verotettavaa tuloa, jos kiinteistöä on käytetty muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen. Mikäli yleishyödyllinen yhdistys ei maksa toiminnastaan tuloveroa, ei se myöskään ole siltä osin arvonlisäverovelvollinen. (Talari 2010, 7; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllisen yhdistyksen hankkiessa kiinteistöjä ja osakkeita, on se velvollinen maksamaan niistä varainsiirtoveroa, kuten muutkin yhteisöt. Hankkimiensa kiinteistöjen osalta joutuu yhdistys maksamaan myös kiinteistöveroa kiinteistön sijaintikunnan verokannan mukaan. Mikäli kiinteistö on pääasiallisesti yleisessä tai yleishyödyllisessä käytössä, voi kunnanvaltuusto määrätä kiinteistöveroprosentin alhaisemmaksi. Käytännössä yhdistys voi siis

välttyä maksamasta kiinteistöveroakaan lainkaan. (Talari 2010, 7; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllisten yhdistysten saamat lahjoitukset ovat verovapaita, joten niistä ei tarvitse maksaa perintö- ja lahjaveroa. Arpajaisista verotetaan yleishyödyllistä yhdistystä arpajaisverolain mukaan. Lähtökohtaisesti arpajaisista saatu tulo on kuitenkin verovapaata tuloverotuksessa. (Talari 2010, 8; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

6.1 Tuloverotus

Tuloverolain mukaan yleishyödyllisillä yhdistyksillä niiden elinkeinotoiminnan tulo on normaalin yhteisöverokannan alaista verotettavaa tuloa. Myös kiinteistötulot ovat verotettavaa tuloa, mikäli kiinteistön käyttötarkoitus on muu kuin yleinen tai yleishyödyllinen. (Tuloverolaki 30.12.1992/1535, 1:3: 23§.) Kiinteistötuloihin ei kuulu kiinteistön luovutusvoitot. Kiinteistön ollessa elinkeinokäytössä, siitä saatavat myyntivoitot verotetaan elinkeinotulona. Yleishyödyllinen yhdistys ei siis ole lähtökohtaisesti verovelvollinen ellei tulo ole elinkeinotoiminnan tuloa, jota verotetaan elinkeinoverolain mukaan tai ellei tulo ole kiinteistötuloa. Mikäli yhdistys ei ole yleishyödyllinen, on se verovelvollinen kaikesta tulostaan. (Talari 2010, 47; Vierros ym. 2010, 118; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa (Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360 1: 1§). Mikäli yleishyödyllisten yhdistysten varainhankinnalla ei ole suoraa yhteyttä sen yleishyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseen, on kyseessä yleensä elinkeinotoiminta. Elinkeinotoiminnan arvioinnissa voidaan käyttää apuna vakiintuneita elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä. Näitä ovat esimerkiksi toiminnan itsenäisyys, jatkuvuus, suunnitelmallisuus, taloudellisen riskin olemassaolo, voiton tavoittelu ja suuntautuminen rajoittamattomaan henkilöpiiriin. (Vierros ym. 2010, 118.)

Yhdistyksillä on erilaisia varainkeruutapoja, joiden veronalaisuuteen otetaan kantaa tuloverolaissa. Siinä määritellään, mitä varainkeruutapoja ei pidetä elinkeinotoimintana. Esimerkiksi elinkeinotoimintana ei pidetä tuloja, jotka on saatu arpajaisista, myyjäisistä, urheilukilpailuista, tavarankeräyksistä, jäsenlehdistä tai esimerkiksi bingoelin pitämisestä. Huomioitavaa on kuitenkin se, että esimerkiksi urheilukilpailuista voi tulla elinkeinotoimintaa, niiden laajentuessa ja vakiintuessa joka vuosi järjestettäväksi tapahtumiksi. Mikäli niitä markkinoidaan kilpailuolosuhteissa rajoittamattomalle asiakaskunnalle ja taloudellinen riski on kasvanut merkittävästi, voidaan ne verotuksessa katsoa elinkeinotoiminnaksi. (Tuloverolaki 30.12.1992/1535, 1:3: 23§; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Mikäli yleishyödyllisten yhdistysten järjestämät messut ja näyttelytoiminta järjestetään kaupallisessa tarkoituksessa, pidetään niitä elinkeinotoimintana. Koulutustoimintaa ei ole tuloverolaissa rajattu verovapaaksi, vaan sen verovapaus määritetään arvioimalla kokonaisuutta ja elinkeinotoiminnan tunnusmerkkien täyttymistä. Varojenkeräystilaisuuksissa on usein myös kahvilatoimintaa sekä ravintola- ja kioskitoimintaa. Niitä ei katsota yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotoiminnaksi, jos niitä harjoitetaan nimenomaan tuloverolain määritetyissä verovapaissa tilaisuuksissa. (Lilja & Salmi 2007, 217; Vierros ym. 2010, 123.)

Yleishyödyllinen yhdistys voi saada tuloja talkootyöllä, joka ei ole veronalaista tuloa yhdistykselle. Talkootyöllä tarkoitetaan työtä yhdistyksen hyväksi ilman korvausta ja sen tulee olla helppoa työtä, johon ei tarvita erityistä ammattitaitoa. Talkootyö on luonteeltaan tilapäistä ja siitä saatu tulo on käytettävä yleishyödylliseen toimintaan. Elinkeinotoiminnaksi talkootyö voidaan katsoa silloin, jos siitä muodostuu laaja ja jatkuva toimeksiantosuhde, jonka toiminta on organisoitua ja se kilpailee yritysten tarjoamien palvelujen kanssa. (Lilja & Salmi 2007, 218; Talari 2010, 49; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yhdistyksillä on usein erilaisia jäsenlehtiä tai muita julkaisuja, joiden tuotot voivat olla joko verovapaita tai verollisia, riippuen siitä, katsotaanko ne elinkeinotoiminnaksi vai ovatko ne osa yleishyödyllistä toimintaa. Jäsenlehdistä

tai muista julkaisusta saadut tulot, jotka välittömästi palvelevat yhdistyksen toimintaa eikä niiden tarkoituksena ole pelkästään varojen kerääminen, ovat verovapaita tuloja. Muista julkaisuista saadut tulot, kuten ilmoitusmyynnistä, tilausmaksuista sekä irtonumeromyynnistä saadut tulot, ovat lähtökohtaisesti yhdistyksen veronalaista elinkeinotuloa. (Talari 2010, 61; Vierros ym. 2010, 124; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Mikäli yhdistys myy tavallisia kulutushyödykkeitä, kuten kirjoja, cd-levyjä tai sateenvarjoja, on niistä saatu tulo yhdistykselle verotettavaa tuloa, vaikka ne olisikin varustettu yhdistyksen tunnuksella. Yleishyödyllisen yhdistyksen elinkeinotulona ei kuitenkaan pidetä adressien, merkkien, korttien, viirien tai muiden vastaavien myynnistä saatua tuloa, kun ne myydään varainkeräystarkoituksessa. Esimerkiksi vappukukka tai pinssi ovat hyödykkeitä, joita yhdistys voisi myydä verovapaana, kun niitä selkeästi myydään yhdistystoiminnan tukemiseksi. (Vierros ym. 2010, 125; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllisen yhdistyksen kirpputoritoimintaa ei pidetä elinkeinotoimintana, koska kyseessä on yhdistyksen toiminnan rahoitus. Tyypillistä on myös, että myytävät tavarat ovat käytettyjä ja ne on saatu lahjoituksena. (Talari 2010, 65; Lilja & Salmi 2007, 218; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yhdistysten tarjoamat sosiaali- ja terveyshoitopalvelut ovat yleensä elinkeinotoimintaa. Palveluiden tarjoamiseen on yleensä sitoutunut suuri määrä pääomaa, toimintaan on palkattu henkilökuntaa, palvelut ovat tuotteistettuja ja niitä tarjotaan käypään hintaan sekä toimiminen tapahtuu kilpailuolosuhteissa. Juuri nämä seikat puoltavat sen veronalaisuutta. (Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllisen yhdistyksen henkilökohtaisen tulolähteen tulot, kuten jäsenmaksut, osingot, korkotulot sekä luovutusvoitot, ovat sille verovapaita. Mikäli nämä tulot kuuluisivat yhdistyksen elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, olisivat ne elinkeinotuloa. Vuokratulo kiinteistöstä on yleensä verovapaata

yhdistykselle, jos kiinteistöä käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen, muutoin se on veronalaista kiinteistötuloa. (Vierros ym. 2010, 126.)

Yleishyödyllisen yhdistyksen kiinteistön käyttö pitää usein jakaa käyttötarkoituksen mukaan yleishyödylliseen tai muuhun käyttöön, koska yhdistys on verovelvollinen muilta osin kuin yleishyödyllisen käytön osalta. Jako voidaan tehdä esimerkiksi pinta-alan mukaan. Kiinteistöstä saatu tulo voi olla yhdistykselle verovapaata tai veronalaista kiinteistötuloa tai elinkeinotuloa. Joskus se voi myös kuulua maatalouden tulolähteeseen. Kiinteistötuloa ovat esimerkiksi vuokratulot, viljelytulot, puun myyntitulot tai maatalouden tuottamat tulot. (Lilja & Salmi 2007, 218; Talari 2010, 80; Vierros ym. 2010, 133; Verohallinto 2007, hakupäivä 9.4.2012.)

Yleishyödyllisen yhdistyksen, joka harjoittaa merkittävää yhteiskunnallista toimintaa, tuloverolain alainen tulo voidaan katsoa osittain tai kokonaan verovapaaksi tietyin edellytyksin. Toiminta on silloin merkittävää yhteiskunnallisesti, jos varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen rekisteröityneenä puolueena tai muun yhteiskunnallisesti tärkeitä tarpeita palvelevan toiminnan harjoittaminen koko valtakunnan alueella. (Lilja & Salmi 2007, 219–220; Vierros ym. 2010, 137–138.)

6.2 Arvonlisäverotus

Arvonlisävero on tuloverotuksesta erillinen vero (Vierros ym. 2010, 177). Yleishyödyllinen yhdistys voi olla arvonlisäverovelvollinen vain sellaisesta toiminnasta, jota pidetään tuloverolain mukaan veronalaisena elinkeinotulona (Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501, 2: 4 §). Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli yhdistys harjoittaa tavaroiden ja palveluiden myyntiä, josta sen ei tarvitse maksaa tuloveroa, ei sen tarvitse myöskään periä myynnistä arvonlisäveroa. Vastaavasti se ei voi vähentää tavaroiden ja palveluiden ostohintoihin sisältyvää arvonlisäveroa. (Talari 2010, 110.)

Arvonlisäveroa maksetaan valtiolle liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavarán ja palvelun mynnistä (Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501, 1: 1 §). Yleishyödyllisten yhteisöjen osalta oikeuskäytännössä on syntynyt liiketoiminnan määrittelymiseen tiettyjä kriteerejä. Niitä ovat esimerkiksi se, että toimintaa harjoitetaan suunnitelmallisesti ja se on jatkuvaa, asiakaskunta on rajoittamatonta ja toiminta tapahtuu ansiotarkoituksessa. Yleishyödyllisen yhdistyksen toiminnan voitaisiin ajatella olevan suunnitelmallista, mikäli esimerkiksi kaikki sen varainhankinta tapahtuu suunnitelmallisella tavalla. Jatkuvana toimintaa voidaan pitää, mikäli se on säännöllistä. Yleisölle täysin rajoittamaton myynti voidaan herkemmin katsoa verolliseksi myynniksi kuin pelkästään jäsenille tapahtuva myynti. Arvonlisäverotuksessa ansiotarkoituksella tarkoitetaan yleensä voiton sekä muunlaisen taloudellisen hyödyn tavoittelua. (Perälä ym. 2010, 198.)

Yleishyödylliset yhdistykset eivät suoraan ole arvonlisäverovelvollisia mutta niillä voi tietyissä tilanteissa olla mahdollisuus hakeutua vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi, jolloin yhdistys saa oikeuden vähennyksiin. (Vierros ym. 2010, 176–177.) Jotta yhdistys voisi hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, on sen toiminnan täytettävä arvonlisäverotuksen liiketoiminnan tunnusmerkit (Talari 2010, 105). Yleensä arvonlisäverovelvollisuudesta on hyötyä yleishyödylliselle yhdistykselle silloin, jos se valmistaa ja myy tuotteita, koska tällöin se joutuu hankkimaan niihin tarvikkeita, joista se siten saa vähentää arvonlisäveron. Muutoin arvonlisävero jäisi yhdistyksen kuluksi. Toisaalta taas se ei aina ole edullista yhdistykselle, koska arvonlisäverovelvollisuus koskee kaikkea liiketoiminnan muodossa harjoittamaa toimintaa. Yleishyödyllinen yhdistys ei voi hakeutua vain osasta liiketoimintaa arvonlisäverovelvolliseksi. (Talari 2010, 112–113; Perälä ym. 2010, 206.)

Arvonlisäverolaissa on verollisuuden soveltamista laajennettu myös tavaroiden ja palveluiden omaan käyttöön. Sen tavoitteena on mahdollisimman tasapuolinen ja neutraali verottaminen sekä estää vähennyksen jääminen lopullisesti voimaan, mikäli hyödyke otetaan muun kuin varsinaisen verollisen myynnin kautta yksityiseen kulutukseen. Oman käytön arvonlisävero ilmoitetaan ja suoritetaan myynnin verona. Kirjanpidossa se on kuitenkin yleensä menojen

oikaisu eikä myyntiä. Yleishyödylliset yhdistykset voivat joutua niin kutsutusti korjaamaan vähennyksiään oman käytön verotuksen kautta, mikäli niillä on verollistakin toimintaa, jota varten on ostettu tavaroita, jotka sitten siirtyvät verottomaan toimintaan. (Vierros ym. 2010, 193–194.)

7 TOIMINTAOHJEISTUKSEN TEKEMINEN

Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö silloin, kun siinä konkreettisesti tuotetaan jotakin. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotoksena oli toimintaohjeistus yhdistysten kirjanpitoon. Toimeksiantajana tälle työlle on toiminut tilitoimisto, joka on kehittämässä yhdistyspuolen kirjanpito-osastoa. Yhdistykset ulkoistavat kirjanpitojaan yhä enemmän tilitoimistojen tehtäväksi ja toimeksiantaja haluaakin kyetä vastaamaan yhdistysten tarpeeseen. Tämä johtaa tarpeeseen tuottaa toimintaohjeistus uusille yhdistyspuolen kirjanpitäjille sekä avuksi jo olemassa oleville.

Yhdistyspuolen toimintaohjeistuksen suunnittelu aloitettiin toimeksiantajan kanssa syksyllä 2011. Tällöin määriteltiin työn tavoitteita sekä aikataulu. Tavoitteeksi määriteltiin, että toimintaohjeistuksesta tehdään tiivis mutta riittävän kattava, jotta se toimii apuna uusille yhdistyspuolen kirjanpitäjille. Tavoitteena oli, että ohjeistus toimii lisäohjeistuksena yleisen ohjeistuksen lisäksi. Tavoitteeksi asetettiin, että ohjeistuksessa saadaan lyhyesti ja ytimekkäästi esiteltyä yhdistyksiä yleisesti. Pää tavoitteet asetettiin kirjanpidollisiin asioihin. Tuloslaskelman ja taseen avaaminen lukijalle oli pää tavoitteena. Myös verotukseen liittyvät poikkeavuudet olivat tavoitteena työlle. Pyrkimyksenä oli, että ohjeistuksessa tuodaan esiin ne kohdat, jotka merkittävästi eroavat tilitoimiston yleisestä toimintaohjeistuksesta. Toimintaohjeistus rajattiin yhdistyksiin ja sovittiin, että sitä ei laajenneta säätiöihin. Ohjeistuksen valmistuminen sovittiin toukokuuhun 2012.

Tavoitteiden määrittelemisen jälkeen toimintaohjeistuksen tekeminen aloitettiin kirjoittamalla opinnäytetyön teoriaosuutta, jotta tekijä itse saa käsityksen yhdistyksistä ja niiden eroavaisuuksista muihin yhtiömuotoihin. Toimintaohjeistuksen osalta pidettiin tarkempi palaveri yhdistyspuolen asiantuntijoiden kanssa ja painotuksen kohteita käytiin tarkemmin läpi. Esiin nousivat erityisesti yhdistyksen tuloslaskelma ja tase sekä yhdistysten verotus.

Teoriaosuuden pohjalta tekijä kokosi toimintaohjeistuksen yhdistysten kirjanpitoon. Ohjeistuksessa esitellään aluksi yhdistyksistä yleistä tietoa sekä määritellään rekisteröity ja rekisteröimätön yhdistys. Ohjeistuksen alussa esitellään myös yhdistysten hallintoa ja yhdistysten sääntöjä sekä niiden merkitystä kirjanpitoon. Yleishyödyllisen yhdistyksen määritelmä avataan lukijalle ja se johdattelee luontevasti verotuskappaleeseen. Verotus osiossa yhdistyksiä käsitellään sekä tuloverotuksen että arvonlisäverotuksen osalta. Tuloverotuksen osalta esitellään yhdistyksille tyypillisiä varainhankinnan keinoja, joissa yhdistys voidaan katsoa verovelvolliseksi ja varainhankinnan keinoja, joiden tulo on yleensä verovapaata tuloa yhdistykselle. Arvonlisäverotuksen osalta käsitellään yhdistysten hakeutumista arvonlisäverovelvolliseksi, omankäytön arvonlisäverotusta sekä arvonlisäveron alarajahuojennuksen hakemista.

Verotuskappaleen jälkeen ohjeistuksessa siirrytään käsittelemään yhdistysten tuloslaskelmaa, joka merkittävästi eroaa muiden yhtiömuotojen tuloslaskelmasta. Yhdistysten tuloslaskelma sisältää järjestökaavan mukaisesti neljä eri osa-aluetta. Ne koostuvat yhdistyksen varsinaisesta toiminnasta, varainhankinnasta, sijoitus- ja rahoitustoiminnasta sekä satunnaisista eristä. (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §.) Tyypillistä on kuitenkin esittää yhdistysten tuloslaskelma kirjanpitolautakunnan ohjeen mukaan, jossa satunnaisten erien jälkeen ovat omana ryhmänään yleisavustukset, tilikauden tulos, tilinpäätössiirrot sekä tilikauden yli-/alijäämä (Liite 2; Lilja & Salmi 2007, 61).

Yhdistyksen varsinainen toiminta on sen säännöissä mainitun tarkoituksen toteuttamista. Tuloslaskelman varsinaisessa toiminnassa esitetään näin ollen yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan kulut. Varsinaisen toiminnan kulut tulee jaotella tuloslaskelmassa henkilöstökuluihin, poistoihin ja muihin kuluihin. (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §.) Ohjeistuksessa varsinainen toiminta esitellään ja avataan esimerkin avulla lukijalle. Siinä käsitellään varsinaista toimintaa avustusten osalta sekä toiminnanaloittain.

Varainhankinnalla yhdistykselle pyritään hankkimaan varoja varsinaisen toiminnan rahoittamiseen. Yleisimpiä varainhankinnan keinoja ovat erilaiset keräykset, myyjäiset ja arpajaiset. Tuotto koostuu myös jäsenmaksuista, saaduista lahjoituksista sekä testamenttilahjoituksista. (Perälä ym. 2010, 63; Vierros ym. 2010, 53.) Varainhankintaa käsitellään ohjeistuksessa juuri näiltä osin. Sijoitus- ja rahoitustoiminta avataan lukijalle esimerkkien avulla ja sitä käsitellään lähinnä sen tuottojen ja kulujen osalta sekä mahdollisen arvonalennuksen osalta. Muut erät esitellään ohjeistuksessa vain lyhyesti, koska ne eivät sisällä niin merkittäviä eroja muihin yhtiömuotoihin.

Tuloslaskelma kappaleen jälkeen käsitellään ohjeistuksessa yhdistysten tase, siltä osin kuin se eroaa muiden yhtiömuotojen taseesta. Tasetta käsitellään poistojen, jäsenmaksusaamisten sekä pakollisten varausten osalta. Erityisesti ohjeistuksessa käsitellään taseen osalta yhdistysten omanpääoman esittämistä taseessa sekä siihen liittyvien rahastojen osalta. Kirjanpitoasetuksessa määrätään, että sellaiset pääomat, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin, tulee esittää taseessa erikseen (Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339, 1: 6§). Yhdistyksillä voi olla taseessa sidottuja rahastoja sekä vapaita rahastoja. Sidotut rahastot jaetaan omakatteisiin sekä muihin rahastoihin. Ohjeistuksessa käsitellään esimerkkien avulla, miten rahastot tulee taseessa esittää.

Toimintaohjeistus valmistui toukokuussa 2012, jolloin toimeksiantaja arvioi sitä uudelleen. Sovittiin, että ohjeistus laitetaan toimeksiantajan yleistä toimintaohjeistoa mukaillen visuaalisesti samanlaiseksi. Toimeksiantaja antoi hyvää palautetta ohjeistuksesta. Opinnäytetyön teorian pohjalta luotu yhdistysten toimintaohjeistus julkaistiin toimeksiantajan sisäisessä verkossa, jossa se on helposti päivitettävissä. Lisäksi siihen on helppo lisätä ohjeistus säätiöistä, joka toimisikin hyvänä jatkotyön aiheena työlle.

Työn tärkeimmät johtopäätökset ovat, että yhdistykset eroavat muista yhtiömuodoista erityisesti tuloslaskelman osalta. Tämän takia tuloslaskelmalla on suuri painoarvo toimintaohjeistuksessa ja sitä on pyritty avaamaan tarkasti. Yhdistysten tase eroaa muista yhtiömuodoista erityisesti taseen omaan

pääomaan sisältyvien rahastojen vuoksi sekä jäsenmaksusaamisten osalta. Toimintaohjeistuksessa tase käsitellään vain siltä osin kuin se eroaa muiden yhtiömuotojen taseesta. Yhdistysten verotus poikkeaa myös oleellisesti muiden yhtiömuotojen verotuksesta ja tämän vuoksi se käsitellään ohjeistuksessa sekä tuloverotuksen että arvonalisäverotuksen näkökulmasta.

Yhdistyspuolen toimintaohjeistusta testattiin yhdistyspuolen työntekijällä, joka on aloittanut työskentelyn yhdistysten parissa keväällä 2012. Palaute oli kokonaisuudessaan hyvää ja kehitysideoita tuli muutama. Ne liittyivät yleishyödyllisen yhdistyksen määritelmään ja sen tarkentamiseen, tuloverotukseen, johon toiveena oli aiheeseen johdattelua sekä varsinaisen toiminnan ja varainhankinnan välisen eron korostamiseen. Palaute otettiin huomioon työn viimeistelyssä. Hyvää palautetta tuli erityisesti avustusten ja lahjoitusten käsittelystä sekä sujuvasta tekstistä.

Toimeksiantajan pyynnöstä toimintaohjeistusta ei julkaista, vaan se jää vain yrityksen sisäiseen käyttöön. Näin ollen se poistettiin tämän opinnäytetyön liitteistä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe tuntui tärkeältä ja merkitykselliseltä, jolloin motivaatio sen tekemiseen oli hyvä. Suunnitteluvaihe kesti kauemmin, kuin mitä olisi osannut ajatella sen aikaa vievän. Suunnitteluvaihe ja työn jäsentely tapahtuivat syksyllä 2011. Kuitenkin hyvä suunnittelu sekä erillisen aikataulun tekeminen auttoivat prosessin etenemisessä paljolti. Se, että toimeksiantajan kanssa saatiin tavoitteet määriteltyä tarkasti, helpotti toimintaohjeistuksen tekemistä. Opinnäytetyön tekemistä helpotti myös huomattavasti se, että työskentelen itse toimeksiantajalla. Tällöin ohjauspalavereita oli helppo pitää ja apu oli lähettyvillä. Työn kannalta oleellista oli myös toimeksiantajan järjestämä koulutus yhdistyksistä ja sen verotuksesta.

Tavoitteet oli selkeästi määritelty, jolloin voidaan myös suoraan verrata, saavutettiin ne. Mielestäni päätavoitteet saavutettiin hyvin. Tuloslaskelma saatiin esiteltyä mielestäni selkeästi. Ohjeistuksen lukija saa tarkan kuvan tuloslaskelmasta sekä sen sisältämistä osa-alueista. Se, että osa-alueet esiteltiin myös esimerkein, helpottaa tiedon sisäistämistä. Taseen osalta ohjeistuksessa käsiteltiin vain merkittävimmät erot, mikä oli mielestäni järkevää, koska muilta osin yhdistysten tase ei juuri poikkea muiden yhtiömuotojen taseesta. Olisi ollut hyvä saada ohjeistukseen konkreettisia kirjausohjeita, joihinkin taseen eriin. Toimeksiantajan kannattaakin jatko kehittää ohjeistusta, sillä siihen on helppo lisätä ohjeita, koska se on sähköisessä muodossa.

Mielestäni tavoitteet saavutettiin myös yhdistysten verotuksen esittelyn osalta, sillä se käsitellään mielestäni selkeästi ja se antaa lukijalle kuvan yhdistysten verotuksesta sekä tuloverotuksen että arvonalisäverotuksen näkökulmasta. Toimeksiantajan toiveena oli tiivis ohjeistus, joka vain täydentää oleellisin osin päätoimintaohjeistusta ja näin ollen ohjeistuksesta tulikin hyvin tiivis ja informatiivinen. Toimeksiantajan antama palaute ohjeistuksesta on ollut hyvää. Ohjeistus on kirjoitettu ymmärrettävään ja helppolukaiseen muotoon ja se mukaillee visuaalisesti yleistä toimintaohjeistusta.

Mielestäni ohjeistus on selkeä ja siihen on saatu nostettua tärkeimmät asiat yhdistyksistä. Mielestäni myös työn rajaus on onnistunut hyvin. Teoriaosuudessa saatiin aihe rajattua hyvin, joka helpotti tiiviin toimintaohjeistuksen tekemistä.

Aikataululliset tavoitteet saavutettiin hyvin. Toimeksiantajan kanssa oli sovittu, että toimintaohjeisto valmistuu viimeistään toukokuussa 2012. Henkilökohtaisena tavoitteena oli, että kaikki on valmista tutkinnon hakemista varten kesäkuuksi. Aikataulussa pysyttiin ja työ valmistui toukokuussa 2012.

Mielestäni oli hyvä, että testasimme ohjeistuksen toimivuutta yhdistyspuolen työntekijällä, joka kertoi siitä mielipiteensä. Palaute oli kokonaisuudessa hyvää ja esiin nousi myös muutamia kehitysideoita, jotka otin huomioon työn viimeistelyssä.

Työ tuntui kokonaisuudessaan merkitykselliseltä, sillä se julkaistiin toimeksiantajan sisäisessä verkossa. Tämä kertoo työn onnistumisesta. Merkityksellisen työstä tekee myös se, että sillä voi olla konkreettista merkitystä myös omaan työhöni tulevaisuudessa. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui erinomaisesti koko prosessin ajan.

Työn aihe ja rajaus tuntuivat selkeältä. Teoriaosuutta kirjoittaessa ja yhdistyspuolen asiantuntijoita haastateltaessa, hahmottui kuva siitä, mitä ohjeistuksessa kannattaa nostaa esille. Toimintaohjeistukselle on nimetty työpaikalta henkilö, joka vastaa sen päivittämisestä. Toimintaohjeistusta kannattaa laajentaa säätiöihin. Ohjeistukseen pystyy helposti lisäämään säätiöiden erityispiirteet. Toimintaohjeistukseen voi myös lisätä kirjausohjeita kirjanpidon tekemistä varten. Laajempaa palautetta siitä, mitä ohjeistukseen tarvittaisiin lisää, kannattaa kerätä uusilta yhdistyspuolen työntekijöiltä.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön aihe tuntui hyvältä aiheelta laskentatoimen puolen opiskelijalle. Oma ammatillinen kehittyminen opinnäytetyötä tehdessä on suuri hyöty jatkoa ajatellen. Aihe myös tuki hyvin ammatillisia opintojani.

LÄHTEET

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Halila, H. & Tarasti, L. 2011. Yhdistysoikeus. 4. uudistettu painos. Hämeenlinna: Talentum.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Lilja, M. & Salmi, J. 2007, 8. uudistettu painos. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli. Helsinki: KHT-Media Oy.

Loimu, K. 2007. Yhdistystoiminnan käsikirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2010. Mitä yhdistystoiminta on? Hakupäivä 18.3.2012,
[p://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/rekisteroity_ja_rekisteroimaton_yhdistys.html](http://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/rekisteroity_ja_rekisteroimaton_yhdistys.html).

Patentti- ja rekisterihallitus. 2011. Yhdistyksen perustaminen. Hakupäivä 20.3.2012,
http://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistys_perustaminen/muita_ohjeita.html

Perälä, S. & Lilja, M. & Salmi, J. 2010. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli. Helsinki: KHT-Media Oy.

Perälä, S. 2003. Yhdistyksen ja säätiön talous, kirjanpito ja verotus. Helsinki: WSOY.

Rahankeräyslaki 31.3.2006/255.

Talari, P. 2010. Yhdistykset, säätiöt ja verotus, käsikirja yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta. Helsinki: Edita.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Kirjanpitolausannon antamat yleishyödyllisten hakupäivät 24.3.2012 ja 26.3.2012,
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/3e9d4d7c2c0240324225684f00471486?OpenDocument>.
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/df89d32a7070e2cfc22567910043a111?OpenDocument>.

Verohallinto. 2011. Milloin yhdistys tai säätiö on yleishyödyllinen. Hakupäivät 24.3.2012,
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Tuloverotus/Milloin_yhdistys_tai_saatio_on_yleishyod%2811733%29.

Verohallinto. 2007. Verotusohje yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille. Hakupäivät 9.4.2012,
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Verotusohje_yleishyodyllisille_yhdistyks%2810062%29.

Vierros, H. & Pöyhönen, K. & Kallio, M. 2010. Yhdistykset ja säätiöt. Helsinki: KHT-Media Oy.

Yhdistyslaki 26.5.1989/503.

Varsinainen toiminta

1. Tuotot
2. Kulut
 - a) Henkilöstökulut
 - b) Poistot
 - c) Muut kulut
3. Tuotto-/Kulujäämä

Varainhankinta

4. Tuotot
5. Kulut
6. Tuotto-/Kulujäämä

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

7. Tuotot
8. Kulut
9. Tuotto-/Kulujäämä

Satunnaiset erät

10. Satunnaiset tuotot
11. Satunnaiset kulut
12. Yleisavustukset
13. Tilikauden tulos
14. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Vapaaehtoisten varausten muutos
15. Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

(Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 1:3 §)

Varsinainen toiminta

Tuotot
Kulut
 Henkilöstökulut
 Poistot
 Muut kulut

Tuotto-/Kulujäämä

Varainhankinta

Tuotot
Kulut

Tuotto- ja kulujäämä

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Tuotot
Kulut

Tuotto-/Kulujäämä

Satunnaiset erät

Satunnaiset tuotot
Satunnaiset kulut

Yleisavustukset

Tilikauden tulos

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos
Vapaaehtoisten varausten muutos

Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

(Lilja & Salmi 2007, 61.)

V a s t a a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut pitkävaikutteiset menot
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet
2. Rakennukset ja rakennelmat
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyhteisöissä
4. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset

1. Myyntisaamiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
4. Lainasaamiset
5. Muut saamiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet
7. Siirtosaamiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

Vastattavaa

A OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

IV Käyvän arvon rahasto

V Muut rahastot

1. Vararahasto

2. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot

3. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero

2. Vapaaehtoiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset

2. Verovaraukset

3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA

1. Joukkovelkakirjalainat

2. Vaihtovelkakirjalainat

3. Lainat rahoituslaitoksilta

4. Eläkelainat

5. Saadut ennakot

6. Ostovelat

7. Rahoitusvekselit

8. Velat saman konsernin yrityksille

9. Velat omistusyhteisyriksille

10. Muut velat

11. Siirtovelat

V a s t a a v a a

A Pysyvät vastaavat

1. Aineettomat hyödykkeet
2. Aineelliset hyödykkeet
3. Sijoitukset

B Vaihtuvat vastaavat

1. Vaihto-omaisuus
2. Saamiset; lyhyt- ja pitkäaikaiset erikseen
3. Rahoitusarvopaperit
4. Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A Oma pääoma

1. Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
2. Ylikurssirahasto
3. Arvonkorotusrahasto
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot
6. Edellisten tilikausien voitto (tappio)
7. Tilikauden voitto (tappio)

B Tilinpäätössiirtojen kertymä

C Pakolliset varaukset

D Vieras pääoma; lyhyt- ja pitkäaikainen erikseen

(Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339, 1: 7§.)

Liite 5 (sivuja 23) poistettu toimeksiantajan pyynnöstä.